

Zinātnē meklē cerību staru

Jauna zinātniece pēta iespējas agrīni diagnosticēt kuņģa vēzi

ILZE KUZMINA

"Ikdienas darbā bieži sastopos ar pacientiem, kuriem ir ielaists kuņģa vēzis pēdējās stadijās. Ļoti sāpīgi, ja vairs nevari nekā palīdzēt, tikai piedāvāt atbalstošu paliatīvo aprūpi," tā Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes doktorante Ilze Kikuste skaidro, kāpēc nolēmusi pētīt iespējas diagnosticēt kuņģa vēzi agrākā saslimšanas stadijā.

Par šo tēmu iecerēts arī jaunās zinātnieces promocijas darbs. Līdztekus studijām doktorantūrā I. Kikuste turpina darbu Rīgas Austrumu universitātes slimnīcas Gastroenteroloģiskajā nodaļā un endoskopijas kabinetā.

Kuņģa vēzis ir ceturta pasaulē biežāk sastopamā onkoloģiskā saslimšana. Kad tas ir ielaists, endoskopijā šo saslimšanu var konstatēt jebkurš students. "Diagnosticēta tad jau ir ļoti viegla, bet saruna ar pacientu un viņa tuviniekiem ļoti smaga. Tas psiholoģiski nav viegli nevienam," atzīst I. Kikuste.

Savukārt pirmajās jaunās slimības stadijās to endoskopijā saskatīt grūti vai pat neiespējami. Jau pirms iestāšanās doktorantūrā jaunā mediķe sadarbibā ar LU asociēto profesoru, Rīgas Austrumu universitātes slimnīcas zinātnes centra vadītāju Mārci Leju pētīja, vai ar asinsanalīžu palīdzību iespējams konstatēt atrofiskas izmaiņas kuņģī.

Testēs modernu "kobru"

I. Kikuste savā promocijas darba pētījumā testēs jaunu modernu endoskopijas iekārtu, kas aprīkota ar krāsu filtru, kā arī palielinājumu, lai varētu palīdzēt konstatēt kuņģa pirmsvēža stāvokļus, kā arī agrīnu vēzi. Krāsu filtrs un palielinājums noder, lai labāk saskatītu kontrastu starp veselām un izmainītām kuņģa šūnām. Izmeklēšanas pro-

KARĪNAS MIEZĀJAS FOTO

Medicīnas fakultātes doktorante Ilze Kikuste uzskata, ka, strādājot medicīnā, vienmēr ir kur augt un šī nozare joprojām strauji attīstās.

cess no pacienta viedokļa gan ir tāds pats kā ar parasto endoskopi – jānorij gumijas caurulīte, kas tautā tiek saukta par kobru.

I. Kikuste stāsta, ka, ņemot paraugu biopsijai ar līdz šim izmantoto aparāturu, dažkārt tiek paņemti veselie, nevis vēža perēkļi audi, līdz ar to biopsijas analīze ir kļūdaina. Jaunā aparatūra ļaus šot paņemt paraugu biopsijai ļoti precīzi, un kļūdu iespēja tiks būtiski samazināta. Pārbaudīt kuņģa gļotādu ar jaunāko endoskopi piedāvās tiem pacientiem, kuri ir kuņģa vēža riska grupā. Tie ir pacienti pēc 50 gadu vecuma, kā arī tie, kuriem ir pārmaiņas kuņģa gļotādā. Pārmaiņas gļotādā var būt dažādas – arī tādas, kas nebūt nenozīmē onkoloģisku saslimšanu. Regulāri pārbaudīt savu veselību vajadzētu arī tiem, kuru tuviniekiem bijušas onkoloģiskas saslimšanas, jo noslieci uz tām var ģenētiski mantot.

I. Kikuste norāda: kamēr kuņģa vēzis ir sākotnējā stadijā, pacients bieži vien nekādas veselības problēmas nejūt. "Kā šo saslimšanu diagnosticēt agrīni, patlaban pēta daudzi zinātnieki visā pasaulē," stāsta I. Kikuste. "Jo agrāk šī saslimšana konstatēta, jo lielākas ir ārstēšanas iespējas." Viens no I. Kikustes promocijas darba vadītājiem ir Eiropā vadošais endoskopists – portugāļu profesors Mario Dinis-Ribeiro, kura klīnikā jaunā zinātniece stažējusies.

Urdošais nemiera gars

Lai kļūtu par mediķi, I. Kikuste studējusi divpadsmit gadus. Vispirms studijas Rīgas Stradiņa universitātē, tad divas rezidentūras – vispārējā terapijā, pēc tam gastroenteroloģijā. Kāpēc vēl vajadzīgas studijas doktorantūrā? Daudzi mediķi taču strādā profesijā bez doktora grāda. "Mani ir nemiera gars, kas urda," viņa atbild. "Medicīnā manā skatījumā

nav rutīnas un ir interesants arī ikdienas darbs, jo katrs pacients un saslimšana atšķiras. Turklāt medicīnā arī tad, ja vairs nestudē, jāmacās visu mūžu. Tomēr ārsti ikdienas darbā izmanto citu zinātniskos atklājumus, bet man gribas arī pašai paurķēties, atklāt ko jaunu. Vēlos vairāk domāt un interesēties, nevis tikai nostrādāt savas stundas un iet mājās. Studijas doktorantūrā savā ziņā ir arī pašapliecināšanās. Turklāt man patīk zinātniskā vide – tā vienmēr ir jauna, radoša un entuziasma pilna."

Ārsta darbā ir liels izdegšanas risks, jo ir pacienti, kuriem nevari palīdzēt, lai kā arī gribētu. Strādājot zinātnē, I. Kikuste rod cerību, ka vismaz nākotnē šādiem pacientiem varēs aiztaupīt ciešanas un palīdzēt.

Savulaik medicīnas studijas I. Kikuste izvēlējās tieši tāpēc, ka šajā profesijā nav rutīnas, medicīnā nav līdzīgu darba dienu. Strā-

dājot medicīnā, vienmēr ir kur augt, un šī nozare joprojām strauji attīstās. "Man vienmēr patīcis mācīties. Kad pabeidzu pirmo rezidentūru, ļoti nepatika sajūta, ka esmu it kā izmesta no akadēmiskās aprites un *alma mater* durvis aiz manis aizvērušās."

Turklāt medicīna ir dinamiska joma, kurā strādājot nevar iesūnot, spriež jaunā mediķe.

Specializēties tieši gastroenteroloģijā viņa nolēma, jo vēlējas uzzināt, "kas lācītīm vēderā".

Ārste gan neslēpj, ka šajā darbā netrūkst arī grūtību. Piemēram, atalgojums ir absolūti neatbilstošs ilgajam mācību laikam, ārsta plašajām zināšanām un ieguldītajam darbam. "Ārsts ir savas profesijas kilnieks, jo gribas strādāt tieši šo darbu, taču atalgojums ir neatbilstošs, jo fitnesa centra trenere vai administratore pelna vairāk par mani." Mazais atalgojums noved pie pārslogdes, jo jāstrādā vairā-

kās darbavietās. "Kamēr esmu samērā jauna, vēl spēju skriet kā vāvere ritenī. Bet cik ilgi tā būs? Ja mans darbs nebūtu mana sirdslieta, manis te nebūtu," teic I. Kikuste. No pārslogdes cieš arī personīgā dzīve.

Turklāt darbs ir ļoti stressains un atbildīgs. Kaut arī dinamika I. Kikusti piesaistījusi medicīnai, viņa atzīst: nav viegli, ja zini, ka vienmēr būs jāmacās, vienmēr būs jāiet līdzī laukam" un nekad nevarēsī atpūties uz saviem lauriem. Mediķim vienmēr jāzina par jaunākajiem medikamentiem, jaunākajiem izmeklējumiem, jāmacās, kā tos pielietot. "Cilvēkiem, kam mācību process šķiet nepatīkams un nogurdinošs, medicīnā nav vietas," secināja I. Kikuste.

Skolas laikā I. Kikuste vēlējusies studēt veterinārmedicīnu, jo ļoti patika šī dzīvnieki, tomēr vecāki pārliecinājuši pievērsties cilvēku ārstēšanai. Skolā visvairāk patīkusi tieši eksaktie mācību priekšmeti – ķīmija, fizika, bioloģija. Matemātika gan nepatika.

Kaut arī izglītības kvalitatē Latvijā tiek kritizēta, I. Kikuste teic, ka vismaz medicīniskā izglītība ir augstā līmenī gan Rīgas Stradiņa universitātē, gan LU. Uz vietām doktorantūrā bijis nopietns konkurss – bija jāspēj pierādīt, ka promocijas darba ietvaros tiks veikts nopietns pētījums, kurā būs arī zinātniska novitate. Aparātu doktora darba izstrādei bez maksas piedāvājusi firma "Fujicom", kura ieinteresēta, lai tas tiktu aprobēts pētniecības procesā.

"Nekāda papildu finansējuma šim pētījumam nav. Tas ir mans entuziasms, mans darbs," teic I. Kikuste. "Sirsniņu paldies saku savam doktorantūras darba vadītājam LU asociētajam profesoram Mārcim Lejam, kas ar savu nerimstošo enerģiju un zināšanām ir piemērs, kam gribas līdzināties un kas iedvesmo."